

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 18.

V Trstu, 27. avgusta 1898.

Letnik II.

Na polju.

Po polju tihem sva hodila,
Vse ptičice so že pospale,
Sanjavo mesec je poseval,
Nad nama zvezde so dremale.

V naročju speče sva narave
Ljubezni tihe sen sanjala —
Na srci jeden drugemu
Sladko sva počivala.

Kristina.

Pesem.

Zares, zares ti, ljubček moj,
Na te sem se jezila,
Z nogó ob tla udarjala,
Z rokó sem ti pretila. —

A, ko zvečer si v vas prišel,
Vsa jeza je minila.
Po najini navadici
Sladko sva se ljubila. —

Kristina.

Pater Deziderij.

Spisala „Z.“

išina je vladala po dolгих samostanskih koridorih, neka vroča, utrudljiva atmosfera je napolnjevala vse prostore, le na glavnem hodniku se je razširjal prijeten hlad in prijeten vonj cvetočih cvetlic je prihajal iz vrta skozi odprta okna.

Zdaj pa zdaj so se čuli zamolkli odmevi mestnega ropota, med tihimi zidovi je včasih zašumela halja kakega patra ali so pojema-joče udarjali na uho pobožni vzdih mladih klerikov, ki so se spo-štljivo prekrizavali pred malimi oltarčki na velikem širokem hodniku. Tu so zaloputnila kakova vrata, ondi je brenčala kakova muha krog velikih začrnelih podob v potemnelih okvirjih, a potem je zopet zamrl vsak glas in zopet je zavladala sanjava tihota med starim zidovjem.

V velikej samostanskej cerkvi je sedelo v klopeh par starih ženic, pred velikim oltarjem pa je tiho stopal frater cerkovnik sem in tja, skrbno brisal velike, svitle, srebrne svečnike, prestavljal vaze z ovenelim cvetjem in zravnaval snežnobeke, s čipkami obrobljene oltarne preproge. Zdaj je zadel z nogo ob mal zvonec, da se je pre-vrnil na kameniti tlak. Ostro je zazvenel kratki kovinski ton po cerkvi ter zamiral visoko gori pod temno slikanim stropom ter se še enkrat ponavljal in odbijal od okroglih sten velike kupole.

Par solnčnih žarkov je padalo skozi visoka okna, slikalo dolge sence pobožnih ženic na črno in belobarvanih kvadratih kamenitega tlaka, svetlo obsevalo svete obraze na mnogoštevilnih oltarjih ter se živo svetlikalo v blagoslovljenej vodi v kropilnikih, da se je njih gibajoči odsev poigral zdaj na pozlačenih krilih malih angeljev, zdaj zopet na umetnih ornamentih, ki so obrobljali stranske kapelice.

Gori na koru so se bliščale svitle piščalke ogromnih orgelj in dva angelja s trobentami sta se nad njimi skoro žugajoče vzdigovala iz temnega ozadja. Tam pri enem izmed do polovice zamreženih oken je slonela v rujavo samostansko kuto zavita postava mladega bledega patra. Gosti, črni kodri obrobljali so mu obraz in mejili okroglo duhovniško tonzuro vrh temena. Pogled njegovih temnih oči je izražal globoko melanholijo in ozke ustnice so se bolešno za-tezevale. Nemo je pritiskal visoko, belo čelo h križasti leseni ograji pri oknu, da so se rudečkaste lise poznale na njem, ko je odstopil. Storil je par korakov proti hodniku, ki je vodil v samostan, a takoj se je zopet vrnil tja k oknu ter hrepeneče zrl skozi debelo zamazano steklo venkak v hrumeči, živi svet.

Gledal je doli na trg, kjer so se temni, nejasni obrisi ljudi prikazovali in zopet zginjevali, kjer je zdaj drdrala elegantna kočija, zdaj je spet kak postrežček pehal težkonaloženi samotež.

»Svoboden hodil bi, svoboden!« vzdihnil je in gledal in gledal skozi križasto leseno mrežo, gledal skozi debelo zamazano steklo ...

Zamislil se je v minole dni.

Svoboden je bil, mlad, poln upov in nadej. Zvršil je gimnazijo, napravil z odličnim vspehom maturo ter pogumno in brezskrbno zroč

v bodočnost vrnil se domov, da se tam doma v čistem planinskem zraku okreпча za nov trud in nove napore.

Kako veselo je pozdravljal rojstni dom in kako radostno so ga sprejeli doma! Oče mu je ponosno zrl v oko, sestra mu je iskreno stiskala roko, mati pa je vsa srečna objemala svojega edinega sina.

In Lavra, lepa njegova sestričina, ta se mu je jako nagajivo in ljubko zasmejala naproti, ko jo je drugi dan obiskal na njenem domu, bližnjem gradiču.

O da, bilo je lepo tedaj tiste počitnice. Še nikdar niso bili doma tako dobri ž njim, in še nikdar se mu ni zdel svet tako lep, tako krasen, kakor ko je ob strani svoje, dà, svoje Lavre hodil po gozdih in se šetal po polju.

Rad jo je imel, tako rad! Kolikokrat ji je v malej vrtnej lopici razkladal svoje načrte za bodočnost in ona mu je pritrjevala in pustila, da ji je ovil roko krog pasu, pritiskal jo ná-se ter ji poljubljal obraz.

In šel je na Dunaj ter se vpisal na univerzi v medicinski oddelek; trudil se in učil, da bi le prej dosegel svoj smoter, da bi le prej uresničil krasni svoj sen o sreči.

O sreči?! Ha, ha!! — —

Kako hitro so se razsule vse njegove divne iluzije v prazen nič! Mrzla roka usode mu je podrla v enem hipu vse, vse, kar je sezidal v tolikih nočeh, ko je brez spanja ležal na postelji ter pogumno koval načrte za srečno, srečno bodočnost.

Bodočnost! Ha, ha! Njegova bodočnost!

Majhna, kratka brzojavka, katero mu je prinesel pismonoša in katero je on malomarno razvil, začela je vrsto njegovih nesreč. Bilo mu je tedaj, kakor da mu je zavel dih trde, neizprosne moči iz kratke vrstice:

»Oče ponesrečil, — pridi takoj!« —

Malo je bilo, malo, pa dovolj! Nēmudoma se je odpravil domov; sto misli mu je rojilo po glavi, sto slutenj mu mučilo srce. Vpraševal se je: »Kaj pomenja to? Česa naj se bojim? Kaj me čaka?« Vpraševal se je, a duh mu ni vedel odgovora.

In prišel je domov. Mrzla zimska megla se je vlekla po dolini, zastirala gore, ovirala pogled.

Samota je vladala krog doma in nikdo ni stal na pragu, da bi mu podal roko.

Plašno je stopil v vežo, plašno pritisnil kljuko.

In potem ... potem ...

Oče je ležal na odru, blede, upal, mrtev ... mati je nemo slo-
nela na mizi, sestra pa je stala poleg odra in zrla tako topo, tako
brezčutno v mrtvi obraz očetov, da ga je zazebló.

Skoro brez zavesti je planil tja k mrliču, hripavo zastokal ter
se vrgel čez mrtvo truplo.

Ko se je čez delj časa odmaknil, je zapazil nekaj groznega,
nekaj strašnega ...

Črna svilená ruta, ki je bila zavezana čez mrličovo čelo, spolz-
nila je nazaj in videl je razpraskano čelo, videl na desni strani malo
ožgano rúdeče-plavkasto rano in vedel je ... vedel vse ...

Kako se je zvijal tedaj, kako je ječal pod tem udarcem! —

Mati je pristopila, oklenila se ga in potem sta jokala skupaj
— mati in sin.

Sestra je stala zraven, začudeno gledala ju in se zasmejala rezko
in glasno, da je divje odmevalo po velikej, tihej hiši ...

Pokopali so mu očeta; pred krsto ni stopal duhovnik in zvonovi
v zvoniku župne cerkve niso zvonili očetu zadnje mrtvaške pesmi ...

Zagreblí so ga v kotu ob zidu na praznem, oddeljenem mestu,
kjer so rastle koprive, kjer so martinčki mej starim kamenjem imeli
zavetje ...

V rodni hiši se še ni porazgubil mrtvaški duh voščenih sveč,
ni se še razdril oder, kjer je ležalo mrzlo truplo očetovo — a prišli
so že sodnijski gospodje, popisali in zapečatili vse ...

Mati je jokala tedaj one dni, a sestra, lepa, mlada njegova
sestra si je ruvala lase, divjala okrog po hiši in nje grozni, divji
smeh je odmeval od praznih sten ...

Isti dan, ko so se v rodni njegovi hiši gnetli ljudje k javni
dražbi vsega posestva, isti dan je oddrdral iz dvorišča voz, ki je
odpeljal njegovo lepo, mlado sestro v mesto, v — norišnico ...

In prodali so vse, ničesar ni ostalo, mati je šla k daljnim pre-
možnim sorodnikom, sam pa se je vrnil nazaj na Dunaj, brezupen ...
potrt ...

Ni koval več načrtov, ni sanjal več o sreči, ni mislil več na
Lavro ...

Na Lavro! Ha, ha! Čemu?

Kako se je stresla o njegovem prihodu, kako tuje in hladno
je zrla vanj! —

Seveda, kaj bo berač ... kaj bo nesrečni siromašni sin samo-
morilčev! ...

Mlad, plemenit častnik iz mesta, ta je seveda boljši družbenik
nego ubogi vseučiliščnik z obupnim obrazom! ...

Ni ga iznenadila fino tiskana, zlato obrobljena karta, ki mu je v običnem stilu naznanjala, da je Lavra res in za vselej izgubljena zanj

In vendar, vendar ga je to peklo in žgalo!

Pustil je študije — kako bi se učil z lačnim želodcem in s praznimi rokami!? ...

Pustil je Dunaj, svet in vse ter oblekel rujavo samostansko kuto.

Tu je mir, semkaj ne seže zlobnost sveta, v tiho celico se ne priplazi prevara ljudij.

In vendar, vendar!

»Ko bi bil zopet svoboden!« je vzdihnil zopet blede, mladi pater Deziderij gori na koru in gorki njegov dih je za križastim omrežjem na zamazanem oknu pustil za trenutek kratek meglen sled.

In svoboda — kaj bi mu dala svoboda? Kaj bi mu pomagalo, če bi še tam mej svetom nosil ime nesrečnega svojega očeta, če bi tam mej ono množico še on delal napotje!

Kaj mu je dal svet, — kaj bi mu dal?!

Nič ... nič ...

»Čemu mi bo?« je vprašal poluglasno samega sebe, pogledal še enkrat skozi debelo, motno steklo doli na živahno ulico, trdno stisnil nstne in odkorakal po temnem hodniku v samostanske prostore...

* * *

Solnce je še svetilo skozi visoka, ozka okna, ženice so še dre-male v klopeh, gori na kor pa so iz ozkega hodnika tiho prihajale v temne samostanske halje zavite postave. Resno je donela njih jednolična molitev po prostorni cerkvi. Zategnjeno je zapel pater gvardijan: »Sancta Maria!« in soglasno so odpevali drugi: »Ora pro nobis!«

Večna luč je nemirno migljala v srebrni svetilnici pred pozla-čenim tabernakelnom, podobe svetnikov so resno zrle po cerkvi raz svojih kamenitih postamentov, pater Deziderij pa je glasno in pobožno odpeval z drugimi: »Ora pro nobis!« —

Prevara.

Na prag vesela prihitim,
Ko poštni voz drdra
In v sladkih nadah se topim,
Češ — pismece pelja.

In vselej upi mi zbeže
Srce pa se solzi;
Ker druge pismica dobe,
A ljubček moj — molči!

Zorana.

Kanarček.

»Kanarček, ljuba ptičica,
Zapoj mi pesmico, zapoj,
Kako drhté nji ličica,
Ko z njo pogled se vjame moj!«

In ptiček je zažvrgolel
O devi, devi zorni;
O nje lepoti mi je pel,
O nje zvestobi vzorni.

Pa zopet sem ga prosil: »Ptič,
A zdaj mi zažvrgóli,
Kako nezvest je kak deklič,
Pa poj o srčni boli...«

»A kaj molčiš mi ptiček zdaj,
Kaj glavico povešaš?
Pač vganil sem! Kaj ne, da; kaj?
Pač družice pogrešaš!«

Argo.

Prijateljska pisma uredništvu „Slovenke“

Piše Márica II.

I.

Slavno uredništvo »Slovenke«!

isanje pisem je v mojih očeh najnehvaležnejši posel, a ta Vaša ideja, velecenjena gospica urednica, naj pišem na adresu »Slovenke« odprta pisma Slovenkam, vidi se mi tako velevažna, da sem se takoj lotila svoje naloge z »uma svitlim mečem« v desni roki pod pokroviteljstvom majke Slave in dasi so moje moči skromne, meč mojega uma često zarjavel, vendar upam, da mi sila mojega narodnega oduševljenja pribori vsaj malo uspehov!

Hm! To ni kar si bodi! Privatno pismo, sosebno med znanci, to je malenkost, posamezniku je lahko ustreči, ker se pozna njegov okus, a pisati odprta pisma za širje občinstvo in pisati pisma tako, da najde v njih vsaka čitateljica kaj mičnega, to je malce težavna naloga, vzlic temu pa naprej! Živeti hočem z odprtimi očmi in ušesi in z delavnimi rokami ter poročati »Slovenki« o vsem zanimivem... po svojih skromnih razmerah.

Čeprav ste bili zadnjič sami na kóncertu v »Narodnem domu« v Celju, vendar boste dovolili, gospica urednica, da spregovorim o tem slavlju par besedij. Prvo je to: vedno in povsod se povečuje

nemška kultura kakor jedino zveličavna, patentovana, nezmotljiva, a jaz Vas vprašam, kaka Vam je to kultura, ako morajo Slovence, kateri dajajo duška svojim patrijotičnim in narodnim čuvstvom, varovati oblasti naproti sinovom te kulture z — bajoneti! Kakšna je to kultura, ako še celo pristni Nemci niso varni pred njo! Hahaha! to je res klasično! Tista poulična svojat, katera nam je na vseh voglih klicala »Heil und Sieg« (sicer to niti slab pozdrav ni) dvema tujcema »Hängt Euch auf«, na kar se je jeden imenitno odzval z: »Alle miteinander, Alle miteinander«, oklofutala je jednega iz svojega tabora, nekega nemškega doktorja iz Gradca, ker je v svoji slepi strasti menila, da je naš! Oh, kako jim iz vsega srca privoščim to blamažo! Ampak čudim se le, kako je to mogoče, da se ni ničesar žalega pripetilo tistima dvema damama, kateri sta z »Živio« sprejemali narodne kmetske fante, kateri so se kar trumoma valili od Žalca sem v mesto. Oh, to so Vam bili fantje! Človeku je kar srce igralo v prsih! Narodne kokarde in po decimeter široke naše trobojnice na prsih... A vendar, a vendar mi je nekaj kalilo moje zmagoslavje! Hm! spominjala sem se našega kmeta okoli Maribora in še globlje notri v Slovenskih (!) goricah. Kako Vam je neprobujen! Večina jih še ne pozna naše trobojnice!

Kar se dostaje narodne probuje, pač čast in slava celjskim narodnjakom, čeprav njihove dame rade plačujejo tribut svoji vzgoji na nemških šolah. Pardon! Poročati Vam moram pa tudi o častnih izjemah. Imenitna soproga slovitega našega narodnega zastopnika je izdala prav moder sklep — katerega mati je najbrž ona sama — da nameravajo celjske rodoljubke vpeljati v svojem občevarju za vsako nemško besedo globo v znesku jednega krajcarja v prid družbe sv. Ćirila in Metoda! Živela ideja! Priporočamo jo pa ne samo štajerskim Slovenkam, ampak tudi — Slovencem! (Sapienti sat). Tudi na deželne meje se nam ne bo treba ozirati v posnemanju omenjenega sklepa, ampak povsod, kjer ima Slovenec le priložnost, naj govori v svojem materinskem jeziku.

Sicer pa nikakor nečem trditi, da bi bile baš celjske Slovenke govorile nemški, mogoče, da sem celo jaz sama kaj — »citirala« na nemškem jeziku, kar me je bolj raztužilo, nego če sem slišala druge. A veste, dražestna gospica urednica, kaj mi je prišlo na misel, ko sem slišala govoriti nekatere dame nemški?... Hahaha... smejali se bodete, a »Hilf, was helfen kann!« Na kolodvorskih skladiščih se vidijo napisi »Hier ist das Rauchen verboten...« Kaj menite, ali bi ne bilo v posebno olepšavo naših »Narodnih domov«, če bi

na primernih mestih visele okusno izdelane ploščice z napisom: »Tukaj je prepovedano nemškutarjenje!...«

Še nekaj, predno končam. Naše narodno ženstvo iz uglednejših slojev se zgraža nad tem, ako je narodne veselice pripeljejo v dotiko s čisto golimi, žuljavimi rokami brez rokavic... Oh, ti žuljava roka poštenega slovenskega oratarja, koliko si ti vredna, v tebi je naša moč, naša bodočnost. Čim bolj proničajo v tvoje kroge ideje slovenske inteligence, tem smejeje se ozirajo naše nade v bodočne boljše čase. In kje naj dobi zaupanje v nas slovenski kmet, ako vidi, da se ga prezira in se mu približuje le tedaj, kadar se žene za kake volitve. Parkrat v letu se mora inteligenca žrtvovati in prirejati take veselice, na katerih se bo čutil narod svojega med svojimi, kar mu bo vzbujalo ponos in samozavest ter zaupanje v slovensko gospodo!

Da se vidimo gospica urednica, v prihodnji številki!

Mstinski močeradi.

Povest iz življenja.

Ruski spisal A. Cjehanovič. — Prevel Zaplaninec.

(Dalje).

IX.

Imenitno zdravilo.

ko je Paša ostavila bolnišnico, jo je Lukerja še jednoč povabila k sebi z miganjem ter se skrila za vrati. Od tam je jela vabiti Pašo v bližnji log, ki je ležal med pokopališčem in bolnišnico. Paša je poznala Lukerjo, Volkovo ženo in vedela, da ta sovraži svojega moža in išče le prilike, da bi se osvetila za vse muke.

In ona je šla za njo.

Med tem časom je v mali bolnišnični sobi ranocelnik Lipe z naočniki na nosu pripravljaval lek.

Skozi nalahno odprte duri je videl, kako je Paša ostavila sobo in se tega razveselil, kajti bil je uprav namenjen, odpraviti jo z izgovorom, da bode kmalu vizitacija, ko se tuje osebe ne dopuščajo v bolniške sobe.

In zdajci, slava Bogu — je šla sama!

Lipe je izpremenil načrt svojega delovanja.

Mislil je, da bi bila prava neumnost, ako bi dal bolniku strup po vizitaciji, kajti zdravnik, videvši bolnikovo znatno zboljšanje, bode

poražen z njegovo naglo smrtjo. Čudno bi se mu zdelo in sledilo bi raztelesenje, da bi se pojasnil tak dogodek, ako pa mu dá strupa pred vizitacijo, katera se prične ob deseti uri zjutraj (a sedaj je stoprv osma), potem bode smrt naraven pojav, ki se bode pripisal na rovaš hudej mrzlici.

Preudarivši vse to, je ranocelnik sklenil takoj izvršiti svojo nakano-.

Pašin odhod mu je bil nov porok za uspeh; zatorej je celo nehal podvizati se.

Pripravivši »lek«, ga je opazoval v svetlobi in zadovoljno dejal: »Imenitno zdravilo!...«

Zatem je stresel tekočino, še jednoč pomešal s prstom goščo na dnu in jel čakati, da sede znova, potem je spet ponovil isto delo in zopet čakal.

Gošče je bilo vedno manje. Vsekako je trebalo zmešati desetkrat, predno je tekočina dobila svetlordečo barvo in postala popolnoma čista.

Tedaj je Lipe vlil vanjo nekaj kapljic sirupa, pokril s papirjem in brez vsakih daljših manipulacij nesel v bolniško sobo.

Sarmatov je bil v nezavesti.

»Zdravilo!« je rekel ranocelnik, stresaje ga za ramo.

Sarmatov je odprl oči in, umevši, zbral vse sile, da bi vstal, no, spretna Lipetova roka je gibčno segla pod vzglavnik med tem, ko je druga še spretnjeje podnesla svetlordečo pijačo k ustom.

Ali v tem hipu se je pripetilo nekaj nepričakovanega.

Skozi duri sta mahoma skočili dve ženski in z močnimi, krepkimi rokami zgtabili brezvestnega ranocelnika.

Tudi vrv je bila brž pri rokah, s katero ga je Paša spretno omotala, a Lukerja mu je med tem časom iztrgala iz rok kupico. Tekočina se je sicer razlila, no, vendar je še za dokaz ostalo nekaj na dnu. Vse to se je vršilo tako urno, da Lipe ni utegnil treniti z očesom. Obe ženski sta bili silni in spretni, da bi ustavljanje ne pomagalo niti v slučaju, ako bi namesto dveh bila samo jedna in bi njegovi roki ne bili zvezani z vrvjo, katero je rabila Lukerja za pas.

Sarmatov ni ničesar umel, začudeno je gledal ta prizor, v tem sta pa dospela dva stražnika in strežnice.

Vidé Filipa v takem kritičnem položaju, so mu ti hoteli priskočiti na pomoč, katere je ranocelnik tudi prosil, ali Paša in Lukerja sta jeli pojasnjevati stvar ter često izgovorili ime »Volka«, »zastрупljenje« in »ropanje v cerkvi«.

Zahtevali sta, da bi bil ranocelnik odpeljan k redarstvu, kjer onidve vse razjasnita in vzameta odgovornost na-se.

Kmalu je iz bolnišničnih vrat stopal celi izprevod proti redarski upravi.

V upravi se je ovadba potrdila.

Poklicani zdravnik je v tekočini konštatoval strup in Lipe Matvejevič je prišel pod ključ.

No, tudi kot jetnik je on bil jako ravnodušen.

Ogledavši si čumnato, kamor so ga bili vtaknili zbok preiskave, si je popravil očale in vprašal:

»Smem-li poslati domu po blazino?«

Oni so mu to odrekli.

»Idite brž!« je šepetala Lukerja v pisarni, zlobno migaje z očmi. »Idite!.... On spi sedaj!.... sè svojim prijateljem Pavlom Kosim, oba zalotite, gospod pristav.«

Lukerja se je vsa tresla od živčne razdraženosti.

Vidno je bilo, da je bil ta trenutek osvete nekaj let sem že za-njo najzaželenější.

Paša je bila mirnejša.

Opasnost za njenega ljubimca je minila, in več si ni želela.

Čez nekaj minut je mali redarski oddelek, sestoječ iz petih redarjev, uradnika in Lukerje, odrinil napram zlatorovskemu taboru.

Jutro je bilo čemerno, dež je rosil, in iz Mste je vstajal gost oblak, sredi kojega so se liki v dimu videle črne postave rudokopov.

Paša je šla domu, vzela korec in koš ter se odpravila na reko. Danes jej je trebalo kupiti tega in onega za Sarmatova, in ona je šla po novce na dno rednice — reke.

Voda ni bila hladna. Djak, začensí delo že pred jedno uro, je nabral že mnogo rude.

Paša, zazrši ga, je krenila k njemu in ga vprašala:

»Kako se kaj koplje tu?«

»Za oba je dovolj«, je odgovoril Djak, »pojdi malo na levo.«

Paša je, brodeč po vodi, šla na odkazani prostor in kmalu se je njen temni profil izgubil v valovih oblaka.

Oddelek se je pa med tem tiho pomikal dalje.

Zavil je okoli pokopališča in prišel na poljano.

Droben dež je ovijal vse predmete z nekim kalnim dimom.

Veter je nosil v obraz hladne kaplje. Pokopališki les je šumel. Žolto listje je, vrte in premetovaje se po zraku, padalo k njegovemu podnožju, osipajoč grobe in križe.

Na »plesu« je srdito burkala voda.

»Katera?« je tiho vprašal jeden redarjev, obrnivši se k Lukerji.

»Ona-le, tretja od stebra...«

Uradnik je šepetaje dal povelja, in vsa skupina je pospešila korake.

»Ta?«

»Tista,« je pokimala z glavo Lukerja.

Koča je bila prikrita z deskami od znotraj. Zatorej so sklenili tiho vstopiti, da primejo hudodelnika še speča.

In res, odmaknivši za nekaj pedij desk, so vsi zaslišali gromko hržanje. Mirno sta spala oba, ne nadejaje se gostov.

Redarji so se tiho prikradli k spečima in jima zvezali roke.

Ni Volk ni Pavel ni utegnil ganiti mezinca. Prvi se je divje oziral, a drugi, zavedši se takoj, je zlobno hripal ter napenjal ude, da bi se osvobodil vezij. Naposled je tudi Volk uvidel, pri čem da je.

X.

Vznemirjenje med rudokopi.

Pet dni po teh dogodkih, ki niso pretresli samo zlatorovcev, no provzročili mnogo ugibanja pri vseh rudokopih, se je pripetilo še nekaj važnejšega.

Bil je jasen dan. V ozračju je bilo toplo, kakor po letu, ali voda je bila hladna in visoka.

Taki dnevi so rudokopom posebno neugodni in neprijetni.

Stoječ dopasno v vodi niso čutili, da jim je v spodnjem delu života topleje, nego v zgornjem, a obratno, čutili so kako jih zebe v noge in jih silno vleče iz vode, da bi se segreli na solncu.

Toda vsakdo je vedel, da tega ne more storiti.

Ako izstopiš sedaj, potem gotovo oboliš in prideš v belo poslopje, kjer zdajci leži Sarmatov, kateri je pa že znatno okreval.

Po takem so se vsi trudili segreti se z delom.

Korci so naglo švigali po zraku, a čez rame so neprestano padali debeli kosi plena. Djak in Paša sta navadno delala blizo skupaj. Kakih petdeset sežnjev nižje so tri ženske, stoječe doprsno v vodi, prepevale tužno pesem.

Votli njih glasovi so se zvonko razlegali v tihem prozornem vzduhu, spremljani zdaj pa zdaj s hripavim zvenečim krikom galebov, ki so krožili visoko v nebesni modrini.

Na bregu se je prikazal koleselj, na čegar globokem starošegnem sedežu je sedela gizdavo našopirjena, a jako zala gospa.

Koleselj je šel počasi, a gospa je držala na očesu lornjet ter neprestano motrila delavce v vodi.

Potem je voznik, v mestu vsem dobro znani osiveli striček Pahom ustavil konja in kriknil:

»Bog daj srečo!...«

»Bog plati!« je odgovorilo spodaj nekaj glasov. Vsi so pretrgali delo, pričakujé, česa treba Pahomu, vozečemu načičkano gospo.

»Po Sarmatovu povprašujejo! Je-li tukaj?« je kriknil še jednoč starec.

»Po kom?«

»Po Sarmatovu!... Po novem prognancu...«

»Ni ga tukaj!...«

»A kje je?«

»V bolnišnici, bolan.«

Pahom se je obrnil h gospej in ji ponovil vse, kar je sicer itak sama čula.

Paša je pogreznila korec v vodo in kar odrevenela.

Neka boleštna in nedobra slutnja jej je prešinila srce, a ko se je koleselj obrnil proti mostu, izvestno z namero kreniti k bolnišnici, ona ni vstrpela ter prepustivši korec in koš Djakovi skrbi, urno ostavila vodo. Sarmatov jej je pravil o svoji nezvesti izvoljenki in o vsem, kar se je bilo vršilo med njim in njegovim stricem. Paša si je domišljala, — ni-li se nezvesta pripeljala, da ga znova zapelje.

In v njeni duši je vskipela zloba ljubosumnosti.

»Joj!... Torej za te sem ga negovala...« je mrmrala. »Namesto tebe mu stregla!... A znabiti pa le ni tista!...«

In Paša, da bi bila preje na jasnem, je pospešila korake. Mokra obleka se jej je opletala okoli nog ter jo ovirala pri hoji.

S. togoto je zgrabila obleko v pest, jo izžmela in začela teči. Nekaj streljajev pred bolnišnico je zagledala, da je Pahom obstal pred vrati, a gospa je izstopila in hitro stekla po stopnicah.

Paša ni znala, kaj storiti: iti ali ne v bolniško sobo?

Sklenila je počakati za vrati in, ko gospa odide, poizvedeti vse od Sarmatova samega.

No, čakati jej je bilo predolgo. Vsa obleka se je malone posušila, a gospa še vedno ni bila odšla.

Celo Pahom, stojé doli, je začel mrmrati in je rekel nekolikokrat:

»Presneto dolgo!...«

Od tega je Paša izvedela samo, da se je ona gospa pripeljala z včerajšnjim vlakom.

Slednjič je gospa odšla. Paša je skočila v bolnišnico...

Sarmatov je ravnokar omahnil na posteljo in si zakril obličje z rokama.

»Andrjuša, čuj, Andrjuša! Kdo te je?« je govorila ona nad njegovim ušesom sè sočutnim glasom. »Je-li to tista?«

Sarmatov je vzdignil glavo in prikimal...

»Kaj pa ti je pravila?...«

»Nič, Paša, Bog ž njo!... Ž njo je vse končano...«

»A, kaj pa hoče?...«

»Ne vem...«

Sarmatov je prešel z roko po čelu in rekel, kakor bi se zavedel:

»To se pravi, ne... čakaj... vem... povedala je, da je moj stric umrl, da me najbrže kmalu pokličejo nazaj v Petrograd, kajti jaz sem njegov jedini dedič... Midva sva sedaj bogata, Paša!...« je zaključil in na ustnih mu je šinil bridek, ironski usmev.

Ta ženska, ta nekoč ljubljeni obraz, je vzbudil v njegovi duši tisoče žgočih spominov, v njem je bilo toliko nedoumnega, strašnega in sladkega, da je zdajci, ko je spet izginil, ostal v njegovi duši tak utis, kakoršnega ohrani oko od luči, prešininvi skozi mrak... Domislil se je jednega poletnega večera tam v Pavlovskem...

Prišel je bil ž njo tjakaj poslušat godbo in sedel pod košatim begom v globini vrta.

Iz daleka so se lile melodije valčka, starinskega, milobnega valčka. On jej je pravil nekaj jako resnega, menda o smislu ljubezni. Ona je molčala. Električna svetloba je med vejami z mrežastim odsevom padala na njeno lice...

Od tedaj ni mogel uganiti, kaj je budila v njeni duši njegova goreča, strastna govorica.

Njen obraz je bil interesanten, a hladen. Kako je ljubil tedaj njeno hladnost in tajinstvenost v mraku, ko je imel v njej svoj raj.

»Dragec, kaj ti je?« je zastokala znova Paša, objemaje ga.

Spet je vzdignil glavo, neprestano gledal na deklico in se čudno nasmešnil.

Treba je bilo nekaj reči ali ukreniti. Saj je Paša vedela vso njegovo dogodbo, ona je sama uganila sedaj, da je to ista... Paša je ljubosumna, muči se...

»Veš kaj«, je rekel glasno, »jaz sem je spodil!«

»Spodil?«

»Dà...«

»Oh, moj mili!... A po kaj se je neki pripeljala?«

»Da me obvesti o stričevi smrti.«

»Samo za to?«

»Dà...«

»Ti je ne ljubiš?«

»Ne ljubim,« je odvrnil Sarmatov, »pravim ti, jaz sem jo od-slovil... zasramoval sem jo... Jaz imam tebe rad, Paša, tebe ne ostavim... a sedaj me pusti, golobica moja, malce zadremati, kakor vidiš, še nisem do cela okreval, in na me vsi ti nemiri silno delujejo...«

»Kako ga je uničila!« je šepnila Paša, ljubko božajoč z roko Sarmatove lase.

»Le spavaj!.. Jaz grem na reko, da še nekaj nabere, sladkor je spet ves pošel.«

Paša je pogledala v omarico in ponovivši »ves je pošel,« se tiho odpravila iz sobe.

Po njenem odhodu je Sarmatov zopet sedel na posteljo in si zakril lice z rokama. To kar se je sedaj godilo v njegovi duši, tega ni mogel razumeti...

Tako je, če pade težek kamen v sredino blatnega ribnjaka in prodere zeleno površje, ki se še dolgo potem ziblje, dokler se zopet ne vpokoji.

Sarmatov se je hotel pomiriti, hotel je dokazati samemu sebi, da pojav Valerije ne sme proizvesti nanj nikakega upliva, ker je ona izprijena ženska. Sedaj je prišla, najbrže misle, da bode beraški prognanec, ubogi rudokop kar vnet za tako lepotico in, pozabivši vsa razžaljenja, si štel za srečo, da jo pozakoni... Podla ženska!

(Zvršetek pride.)

Mlada ljubezen.

Zložil E. Gangl.

9.

In drugič sem sanjal tako:

Kaj vem, kdo je naju zaklel —
Ti bila si morska roža,
Jaz bil sem golobec bel.

Ob tebi sem letal jaz
In vonje pil sem tvoje,
V bran solnčnim pekočim pramenom
Razvil sem peruti svoje.

Iz vročega srčka mi
Kipela je pesemca mehko,
Ob njenih si glaskih se
Zibala kot v plesu lahko...

Šumelo je pesem grozno
Ob nama zeleno morjé,
A v sreči nisva umela
Prestrašne pesmi te.

Ob morju je hodil lovec,
Pomeril je s puško name,
Končati je hotel življenje
Iz strasti, iz zlobe mi same.

In ko se izprožil je strel,
Zadel me je smrtno v srcé,
Prestrelil je mojo rožo —
Oba je zakrilo morjé...

10.

T i si dekle moje,	Vse bogastvo moje
Zvezdica prelepa,	Ti si mi mladenka,
Žarek teh očesec	Sladka moja kupa,
Dušo mi oklepa.	Kupa moja grenka.
Dušo mi oklepa	Kupa moja grenka
Plamen njih prevroči,	Takrat bo izpita,
V srce sem zatvoril	Kadar tvoja luč bo
Tvoj obraz cvetoči.	V črno noč zakrita.
Tvoj obraz cvetoči,	V črno noč zakrita
Drago dekle, to je	Ti ne smeš umreti,
Moj edini zaklad,	Ti na dušo meni,
Vse bogastvo moje.	Zvezda moja, sveti!

Hudi grad.

Piše Milan Sanjār.

(Dalje).

X.

svoji mali, prijazni, s poezijo nedolžne deve naduhneni sobici je slonela Vera Kresova in tiho jokala. Neuspeh Ivanov pri očetu ji je težil rahlo srcé.

Po divnem cvetju njene idealne ljubezni je dahnila ostra sapa realnega življenja. Ostale so ji še nade, vendar v svoji boleti ni našla utêhe. Neko temno, neizmerno, žalostno čuvstvo ji je légalo v razburjeno dušo, jo hladno objemalo, da je vstrepetavala kakor tanko vejevje nežnega brezja v gosti, vlažni megli, ki je krila jeseniški gaj.

Ura na mizi je s tankim, tresočim glasom naznanjala enajsto uro. Vse je spalo; tudi teta, ki jo je bila prej tolažila, je že davno utihnila v prednji sobi. A vera se ni mogla umiriti. Da bi olajšala svojo tugo, sela je k mizi in pisala Ivanu:

»Dragi!

Neznana bol mi stiska srcé. Bliža se polnoč, a jaz bedim in pišem Tebi. Od same razburjenosti me skelí glava in teta, ki so me prej mirili, so rekli, da sem blede kakor smrt. Ivan! Vem, da še ni vse izgubljeno, — in vendar plakam, a ne vem zakaj; tako čudno, hudo mi je pri srcu, vsa obupana sem in žalostna.

Teta mi vedno pravi, da nimam srca, ker se ne jokam rada, a odkar si se Ti vrnil v naš tihi kraj, plakam mnogo, mnogo, pa tega ne ve nikdo, nikdo razun Tebe. Še le nocoj Ti morem povedati, da sem od tistega dneva, ko si mi čital na vrtu one čudovite Prešernove pesmi, vsak večer, sloneča na svojem oknu, bridko jokala... Potem so prišli dnevi, meseci polni veselja, neznane radosti — a zdaj — solza za solzo se mi vliwa po lici — — —

Teta v sosedni sobi se je zbudila. Čulo se je gibanje in zaspani vzdih. Vera je spravila neizgotovljeno pismo, poslušala ter se v bojazni, da ne bi jo karala dobra teta, tiho jela razpravljati. Sezula je drobne, mehke črevljičke, fine, črne nogavice, slekla vrhovno obleko, odpela obilne lase, da so se vsuli v dolgih, temnih praménih na bele, gole rame in prsi, dvigajoče se v ljubezni sladkoboolestnem viharji. Ugasnila je luč...

Jesenski dnevi, hladni, suhi, sè svojim sivim nebom so prišli v deželo. Listje na drevju je rumenelo, venelo in se trepetaje osipalo v ostri sapi. Polje in travniki so izgubili svojo pisano odejo, opusteli, utihnili.

Gorovje in hribovje je pa oživel. Jasno in veselo se je glasilo zvonko lajanje lovskih psov, ki so v celih jatah gonili preplašeno zverjad po bregovih in tirali pred smrtni strel, odmevajoč zdaj in zdaj v tihi dol.

Ivan, ki je nameraval odpotovati prihodnji teden, je sedel doma pred svojo pisalno mizo, ganjen, vglobljen v Verino zadnje, neizgotovljeno pismo, katero je o mraku našel na dogovorjenem mestu.

Mati njegova je govorila v veži z nekom. Skoro na to je stopil v sobo jeseniški veliki hlapec, ki je opravljal ob enem tudi službo grajskega lovca ter vabil Ivana, naj pride drugi dan na lov v Gradnik.

»Kdo te je poslal?«

»Gospod so mi rekli, naj povabim vse lovce v okolici in tako sem stopil tudi k Vam, ker...«

»Dobro; kedaj?«

»Ob devetih se zberemo na 'Veliki ravni'. Vi pa, ker je Vam v stran, lahko greste mimo Jesenika do tiste debele bukve, kjer ste oni dan stali!«

»Pridem!«

Lovec je odšel.

Ivan pa je pisal Veri odgovor, jo tolažil in uverjal, da dosežeta izpolnitev svojih najglobljih želj, če bi se jima stavile še desetkrat večje ovire.

Drugo jutro je bilo megleno in mrzlo. Ivan je vzel svojo lepo

dvocevko, se poslovil od matere, ki mu je poredno naročevala, naj le gotovò prinese zajca za večerjo, ter se napolil po bližnji stezi v gozd. Steza se je vila od kraja ob skalnati strmini. Ni se videlo nikamor. Rudečkast svit je trepetal na izhodu v gosti megli, ki je vrela iz globine in polagoma zavijala gorske višave. Na golem grmovji in bukovji se je zbirala vlaga v debele kaplje, ki so polzele v debelo nastlano, gnjilo listje, šireče ostro, žarko vonjavo plesnobe.

Zavil se je tesneje v svojo lovsko opravo. Ko je prišel v ravni do grajskega sadovnjaka, položil je pisemce za Vero v znano duplino. Jesenika pa se je hotel ogniti, dasi ga je vleklo silno hrepenenje v bližino ljubljene deve. Šel je ob potoku nekoliko nazaj, prestopil ostro strugo po debelem, iz plitve vode molečem kamenji, prekorakal travnike za vodoj in krenil na drugi strani v Gradnikovo strmino. Od iztoka je jela briti ostra burja. Megla se je naglo dvigala in izginjala v višini. Nebo se je prepredlo visoko, visoko z umazano sivim, enakomerno progastim oblačjem.

Ivan je stal na meji visokega lesovja, prav nad jeseniškim gajem, ki je bil v svojem pomladanskem krasu svedok njegove neizmerne sreče. A kako je zdaj vse izpremenjeno!

Kako si otožno jesensko nebó!

Pod taboj vse hira,

Vse vene, umira;

Življenje jemlje slovó.

Hripavi

Žrjavi

Visoko kričé,

Na južno leté!

Nehoté so mu prihajale žalostne misli, a otrese se jih je in krenil navzgor k debeli bukvi pod steno Hudograjske razvaline.

Na 'Veliki ravni', z brinjem porasteni planoti blizu Goline, so se zbrali drugi lovci. Bila je pisana družba iz okolice, mej njimi tudi Goba. Stal je nekoliko v strani, naslonjen na samotno drevo in motril sè svojim mračnim očesom zdaj grajskega lovca, ki je razkladal lovski načrt, zdaj zakladokopa Miho, ki je prevzemal ob takih prilikah dostojanstvo gonjača in tudi danes krotil celo krdclo nestrpnih psov, cviléčih in natezajočih vrví, katere je držala njegova silna roka. Ura je kazala devet.

Odrinili so. Lovec je postavljaj gredé proti Hudemu gradu posamezne goste po gradniški višini. Miho je poslal niže, na južno stran, kjer je imel odvezati in izpustiti pse čez pol ure.

Gobi je bilo odkazano zadnje mesto proti razvalini, kamor je odšel sam brez lovca, ker mu je bila v tem kraju znana vsaka sto-

pinja. Bil je v izbrani lovski opravi, z novo, dragoceno puško na rami. Da ima denar, kazal je v vsaki stvari; tudi življenje si je v zadnji dobi lahko urejeval po svojih željah, a zadovoljnosti njegovo lice ni kazalo. Nasprotno; na njegovem obrazu je ležala neka prežeča zamišljenost. Podoba prekrasne deve se mu je vedno žarnejše uglabljal, vsa njegova razburkana kri, vsa njegova divja strast mu je govorila, da ne najde nikjer slajše sreče, nego mu jo obeta to edino žensko bitje. In ta, njegovi naravi doslej neznana radost, naj bi bila zanj izgubljena, nedosegljiva? Zdaj, ko je bogat? Nikdar!

Kaj mu zapira pot do nje? — Edino oni le negodni Lesar! — ugibal je Goba, dospevši na svoje mesto, na vzvišeni, severni strani razvaline. Sedel je mej redkim, starim drevjem na prostoren štor, gledal preko nižjega zidovja na doleno stran, kjer je šumelo v ostri, jesenski sapi na pol golo bukovje ter se udajal svojim vihnim mislim.

V daljavi se je oglasilo lajanje. Prihajalo je vedno bliže. Goba je prijel orožje in napel oba petelina. Gonja je bila blizu, pod stenjem. Pomeril je in prežal, kje se prikaže zverjad. V bukovju se je nekaj gibalo — — — toda to je človek — — — . Odstavil je, globoko dahnil, — obraz se mu je spačil. Zopet je pomeril, pot mu je stopal na čelo, roka se mu je tresla — in sprožil je — — —

Ono noč je Vera malo spala, a kadar je nekoliko zadremala, plašile so jo divje, strašne sanje. Zjutraj je vstala z razdraženimi živci, blede, z vročim čelom. Teta ji je svetovala, ko se je vzdignila jutranja megla, naj gre nekoliko na plano, v hladni zrak. Rada jo je ubogala; sama je upala, da se ji na prostem umiri razburjena notranjost. Šla je svojo priljubljeno pot v brezov gaj. Z livade je gledala tožno sliko jeseni. Ni vedela, da so malo prej zveneli v Ivanovem duhu isti tugepolni akordi, kateri so se vzbujali zdaj v njej, silno, tožeče. Lovski psi so zalajali v gozdu ter gnali proti Hudemu gradu. Strel se je razlegel po lesovji. Obstala je.

Gori pri razvalini je nastalo vpitje, nejasni klici, krik... Duša ji je zamirala v neki nerazumljivi, grozni slutnji. Kar so jo nesle noge, je hitela v breg, nevedé, gnana od neke močne, notranje sile. Prišla je v bukovje, odkoder so prihajali glasovi. Mej drevjem je videla dve, tri osebe, ki so razburjene govorile, ena je klečala in se pripogibala k tlom. V smrtnem strahu je priletela do njih in tu, v njihovi sredi je ležal na tleh, bled, s krvjo oblit — Ivan Lesar.

»Ivan!«

Divji, dušo pretresajoči krik se je izvil ubogi devi iz globine prs. Ni videla navzočih, vrgla se je v blazni boli k dragemu. Možje

so zrli ta nenadni prizor molčé, resni in ganjeni. Zbralo se jih je več. Prišel je tudi gospod Kres. Plakajočo, ihtečo Vero so odvedli. Lovci so napravili iz smrekovih vej nosila ter odnesli ranjenega, rahlo dihajočaga Lesarja na Jesenik.

(Pride še.)

Golobček.

Golobček snežnobeli	Golobček ni čarobno
Dospel je bil do nas,	O vesni spev slavil,
O vesni mi razceveli	Le dragi v pismo drobno
Prinesel z dalje glas.	Občutke srčne vlil.

S tem pismicem pa vstala
Cvetoča je pomlad,
In ko sem ga prebrala
Mi vsklilo sto je nad!

Zorana.

Iz dnevnika male gospodinje.

Piše Grilček.

O poslih.

aši Veroniki je teta umrla. —

Nehala je trpeti stara, prijazna ženica, ki je tolikokrat sklonjena priromala do nas, sedla zunaj pod kuhinjskim oknom na klopico, ter je jela glasno odkašljavati sè svojim močnim, možkim glasom. Vsi smo prihiteli, kadar smo jo slišali — dobro se spominjam! — Še meni prihaja težko, kaj neki Veroniki, ubogi Veroniki, katera se ne more niti oddahnuti od samih solz, če prav je bila že nekako pripravljena; saj mi je v zadnjem tednu tolikokrat pomenljivo pravila svoje sanje: o kalni vodi in o svetem Petru!

Po južini, kadar je Veronika odvezala svoj delavnični predpasnik, izginila sem tudi jaz v svojo sobico; in kadar je ona vsa v svojej najtemnejšej obleki, le z belim robcem v roki, stopila čez prag, izmuznila sem se tudi jaz za njo ... Atej, mamica pa sta oba slovesno molčala, kadar sem jima poljubila roke ...

Veronika me je gledala od strani, ko sva stopali druga tik druge. Konečno je menda le spoznala, da idem ž njo eno pot — na pogreb. Zopet in zopet si je brisala solze ...

To molčeče potovanje ima naju peljati v posebno faro; tamkaj je stara teta na prav malem posestvecu imela svoje bivališče. I Veronika se po svojem jeziku izdaja za domačinko one fare, če prav že dolgo — še pred izgubo svojih starišev — služi na tujem. Pri nas je že, kar se spominjam. Zares, postala nam je kakor ud naše rodbine, kakor prava podpornica naše hiše! Nehotè sem morala pol v radovednosti, pol v spoštovanju in ginjenosti tihoma ogledovati to žensko osebo, čvrste, starikave postave. Opazovala sem to zastarelo, človeško bitje — a po glavi so mi rojile misli — — —

— Kdo si pa? Kaj si? — Človek! torej, nič več, nič manj od drugih ljudi: duša in telo! Telo z vsemi njegovimi močmi prepuščaš nam gospodarjem v oblastovanje, in to telo oživlja ti duša, kakor nam! Li ni ta duša misleča, nesmrtna kakor naša? In — ali bi moglo tvoje telo nam biti tako pokorno, ne da bi nam bila udana tudi tvoja duša? —

Glej, glej lučico!

Posvetimo si ž njo prijazno v pozabljen prostorček duševnega življenja in gibanja naših bližnjikov, pridobivajmo si njih srčno udanost! Več odkritosrčnosti, več zvestobe bode na svetu, hvala Bogu, tiste lepe, zlate zvestobe! — Ni je pa zvestobe brez ljubezni, ljubezni, o kojej pravijo, da je ne poplača nobeno drugo blago, ako ne — zopet ljubezen. Kako me to veseli! Sicer bi bilo žalostno na svetu, kar pričajo hinavski, sovražni posli pod — trdim, brezsrčnim gospodarjem.

»Kolikor gospodarjev, toliko hlapcev«, pravi pregovor. Gospodar lahko vlada čez več hlapcev, a hlapec naj nikar ne služi več gospodarjem! Isto velja tudi za gospodinje. »Kolikor gospodinj, toliko poslov«. Saj zahteva vsaka gospodinja drugačnega posla! Mora ga toraj vzgajati za svoje zahteve, za svoje razmere, nu: za-se. Ta »vzgoja« je modro oblastovanje, ki se pričinja precej že prvi dan, ko se sprejme posel v službo. Začatkoma naj se ravna ž njim tako, kakor se bode delalo, velevalo in ravnalo ž njim v prihodnje! Ako morejo posli, ako imajo povoda gospodinjno ljubiti, bolj nego se je bati, si je lahko svesta zadovoljne pokorščine; koder pa vlada le bojazen, bode ljubezen in spoštovanje prisiljeno. Gotovo je lahko v naglici pozabiti na — prijaznost! Kakova škoda! Saj baš s prijaznostjo se največ opravi na svetu; dà, prav pošteno copra se ž njo! Seveda, seveda! Prijazen ukaz olajšuje trdo delo, borna jed mnogo pridobi — ne le v lepi posodi — temveč tudi z »lepo besedo«; še celo katera mala bolezen se ozdravi in izginja ob srčnem sočutji!

Tako-le nastaja zadovoljnost, raste ter osrečuje z ono srečo, ki je mila vsem stanovom. Vsestranski, vzajemni zadovoljnosti, naš posel

le vé, a ne čuti, da je podložen! Že v svojem kretanju se nam kaže vsega vnetega za njemu tujo hišo, v katerej se čuti domačega, varnega, kakor pod skrbjo in varstvom lastnega očeta in matere. Vesela gospodinja pravi prav bahato, da se lahko »zanaša« na svoje posle! Dà, veselje imata drug z drugim! — Ločiti se gotovo ne moreta, ali saj z lahka ne. Zvezana sta z ožjo, srčno vezjo, katero so skupoma spletle drobne malenkosti . . . zadovoljni obraz, prijazna beseda tu in tam — malo darilce — kot nameček plačilom za storjena dela. Saj letni zaslužek, vestno plačilo, dovoljna vsakdanja hrana, niso drugega nego dolžnosti! Pač ubog je gospodar, ki ima plačevati svojim poslom le gola dela, ne da bi sprejemal tudi delež njihovega srca. To se me pa ne sme slabo razumeti. Nespametna bi bila zopet prevelika prijaznost, ki bi se približala že prijateljstvu — katero bi drzni posli slabo vračali. Opazovati je tanka, gotova meja, meja, katero le isti vidi jasno, ki sam že stoji na njej ter si varuje pravi ugled! Če se je le enkrat prestopila, izgubljena je. — Vsak tehten, neizogibno siten slučaj pa neizprosno zahteva ostre, toda zmerne besede, ali pa — ločitev.

V manjših rodbinah se večkrat dogaja, da ni možno pred posli skrivati vseh družbinskih razmer. Radovednost se jim kroti, da sami povemo najpotrebnejše; le vporabljeni neresnic in laži — v predruženje ali prikrivanje — se ne sme! S posli obsojevati, ocenjevati, obrekovati, jih vpeljevati v naše zadeve — kaj takega pač Bog varuj. Le vedno vsak na svojem mestu!

Slišite! . . . pogledala sem, ali Veronika ne ugame mojih misli! Kaj porečete k temu: od naše Veronike se včasih pravi, da je sitna, prav sitna; meni sami se včasih zdi tako . . . a to le takrat, kadar sem jaz sama malo tako-le sitna. Kdo neki ktera naju je sitnobi kriva? — — —

Daleč sem se zamislila še nazaj v mlada leta, preden sva bili koncem pota. Mamica je od mene otroka strogo zahtevala strahu pred domačo deklo . . . ! Takrat, oj takrat mi je v otroškem srcu močno kipelo užaljeno samoljubje, ko me je morala pošteno oštevati za vsak preblaten čevlček . . . za vsako pozabljeno usahujočo rastlino v tistih večno suhih loncih . . . nihče drugi, nego naša Veronika! Bila sem vedno »premlada«, da bi ji ugovarjala in se opravičevala! Zdaj sem mamici za to hvaležna. — Iz odprtega groba rajne Veronikine tete govorijo resni opomini:

Potrpimo drug z drugim!

Književnost in umetnost.

„Der Süden“. Na Dunaju izhaja od dne 1. julija nov list pod zaglavjem »Der Süden. Organ für die politischen, cultuellen und wirtschaftlichen Interessen der Kroaten und Slovenen«. Namen mu bode poglavitno ta, razširjati poznanje naših razmer izven slovenske in hrvaške domovine.

Tak list v središču države je Slovencem in Hrvatom živo potreben. Naš narod trpi poglavitno na tem, da se v njemu sovražnem časopisju širijo kriva poročila o nas ter dosedaj ni bilo glasila, v katerem bi se taka poročila pobijala.

Odpor v domačem časopisju pa ni izdal, ker je le-to premalo razširjeno in drugorodcem neumljivo.

Novo utemeljeni list bode tedaj imel nalogo, da bo kratko, pa odločno in dostojno pobijal krive glasove, katere širijo o Slovencih in Hrvatih protivna jim glasila. Nasproti pa bode list tudi domače kroge poučeval o dogodkih, ki se tičejo zlasti naroda slovenskega in hrvaškega.

List se bode načelno izogibal domačemu strankarstvu in prepiru ter zastopal narod v celoti.

Začne se izdajati kot polumesešnik, a da se izpremeni v tednik, bode odvisno od občinstva.

Ker bode bolj redko izhajal, bode lahko tvarina njegova izbrana. Da se bode v pravem duhu vodil, zato daje poročstvo oseba izdajatelja, gospoda Jakoba Pukla, v časnikarstvu izkušenega, dobro poznanega in tudi izven slovenske domovine čislane rodoljuba.

Cena listu znaša 2 gld. 50 nvč. za celo, 1 gld. 25 nvč. za pol leta. Uredništvo in upravišstvo: »Wien, I. Plankengasse 4. — Na željo se pošlje list brezplačno na ogled.

Razno.

V Nemčiji je studovalo letos na vseučiliščih 309 dijakinj, med temi v Berolinu 166.

V Švici je bilo letos na treh vseučiliščih 335 dijakinj.

Za načrt bolnice v St. Franciscu sta dobili prvo darilo — dve gospodičini, 17 oziroma 18 let stari, ki sta se učili na arhitekturni

in risarski šoli v Novem Yorku. Pri razpisu so tekmovali mnogi priznani stavbeniki.

V Zjedinjenih državah Severne Amerike je do 2000 zdravnic, 95 je profesorice na medicinskih učiteljskih. Homeopatiji se jih je posvetilo 130.

Neka Parižanka je sestavila statistiko ženskih stanov in poklicev v Ameriki za leto 1870. in 1890. Dasi ni popolna, vendar kaže velik napredek na polju ženske emancipacije v zadnjih 20 letih. Naštela pa je: Stavbaric 1 — 22; slikaric in podobaric 412 — 10.810; pisateljic 159 — 2.725; advokatinj in njih pomočnic 67 — 1.235; zobozdravnic 27 — 337; inženirk 27 — 127; časnikaric 35 — 888; glasbenic 5.758 — 34.318; uradnic 414 — 4.857; zdravnic 527 — 4.555; knjigovodic 527 — 17.778; sekretark 8.016 — 64.048; stenografinj 7 — 21.158.

Doma.

„Doma“. — Kedar dobivam cenjeno. »Slovenko« v roke, prebiram najprej pesmice, potem pa pazljivo pregledujem zadnji predalček, »Doma«, in to s posebnim veseljem, — ter še-le nato prehajam na drugo čtivo. Zdi se mi, da uprav ž njim (poleg spisov o vzgoji itd.) dosega ta list najlepši namen ter podaja narodnim gospodinjam prav dobre migljaje, ker je — praktičen, uporaben. Pouči te, kako se preganjajo mravlje, lovijo muhe, čedijo kuhinjske priprave, obleke itd. Navaja te spoznavati razne škodljivce na vrtu, sredstva proti njim i. dr. Človek bi si torej mislil, da zadostuje, ako pozna gospodinja vse tiste mrčese in golazni v hiši in na vrtu, ter bi sklepal, da je hiša in vrt ves delokrog slovenske matere. — Marsikatera mlada žena si domišlja v prvih letih svoje »prakse«, da je že kos svoji nalogi, ako ume z belim predpasnikom spretno se sukati okoli ognjišča s »kuhljo« v roki, da nepravi svojemu možu in nežni deci dobro kosilce, ako zna primešati kaši vse tiste primesi, da so klobase bolj okusne, če se ume trmoglavosti svojih dekel in druge družine odločno postavljati po robu itd. Prepričal sem se pa večkrat, da je žena v hiši često vse, gospodinja in gospodar, — in kako sem jih občudoval, da zmorejo toliko in več nego moški!

Bil sem nekoč v Zagrebu, kjer sem se seznanil po svojem prijatelju z neko imenitno hrvatsko obitelji. Gospod je bil odvetnik (zdaj že ne živi več). Peljali smo se s samo gospo na posestvo in v

vinograde, ker je imel njen soprog obilo odvetniškega posla v pisarni. Tako sigurno in točno je vse sama urejevala, da bi se čudil vsak strokovnjak moškega spola. O delavcih, stroških, pridelkih itd. vedel je »gospodar« malo ali prav nič: vse je bilo v njenih skrbnih rokah — in v kakem redu! Sličnih slučajev vem več in obsojam torej vsakogar, ki trdi, da je žena le zato na svetu, da rodi in redi!...

S temi vrsticami hočem cenjene čitatelje opozoriti, da imamo poleg »umnih gospodarjev« tudi »umne gospodarice«, ki se bavijo z vsemi strokami našega gospodarstva, kmetijstva v obče, in potrebno je, da se »Slovenka« ozira tudi na take marljive gospodinje, ki živijo v položaji, da nadomeščajo soproga tudi v moškem poslu, za kojega se sposobnost žalibože še danes prilastuje in pripisuje po krivici le — možu! — To svojo trditev sem pripravljen, ako treba, braniti, zastopati, zagovarjati z resnicami in dokazi iz vsakdanjega življenja!

Mislím, da govorim iz src mnogih slovenskih gospodaric, ako izrazim tem potom željo ter sprožim misel, da vsprejema cenjena »Slovenka« v ta predalček tudi spiske o gospodarskih vprašanjih v obče, v kolikor ugaja cenjenim čitateljicam ter ustreza njihovim potrebščinam. — Tiste »žlahtne gospodinje« pa, ki se le brezbrizno gugajo po mehkih blazinah, kadéč »po črni kavi« fine cigarete in motréč s kritičnim očesom na očali ves krasni svet, so itak prepametne in ne čitajo tako dolgočasnih stvari, torej jih s tem tudi ne nadlegujemo. Razsoden človek takih ne zavida, pač pa nasprotno! — — —

Zavednemu, delavnemu, narodnemu ženstvu pa kličem iz srca: Živilo! Naprej!

Sotelski.

Kako se odpravijo madeži oljnatih barv raz okna. Taki oljnati madeži se ne odpravijo z navadnim snaženjem, ampak tako-le: Namažejo se madeži s trpentinom, drgnejo z benzinom in se potem vse okno izpere z mlačno vodo. Ako je pa okno oškropljeno z apnom, se očisti, če se isto drgne z močnim kisom (jesihom).

Biseri in reči iz biserne matice se očedijo tako-le: 100 gramov drobno zmlatega, opečenega kruha se kuha s 50 grami pšeničnih otrobov in ko to vre, se vtaknejo reči iz biserne matice za nekaj časa v to mešanico.

Neprijetni duh, katerega dobe noži in vilice po okajenih, so-sebno pa po soljenih ribah, odpravi se s tem, da se mizna oprava drgne s precej gostoj mešanicoj iz luga in pepela.

